

Principprogram

Hånden på hjertet.

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Erobret land og nye horisonter	4
Socialdemokratiske værdier	5
Frihed	5
Lighed	6
Solidaritet	7
Demokrati betyder folkets styre	9
Alle har et ansvar	10
Den etiske udfordring	11
Vi tror på Danmark	12
En del af Europa	13
Det globale fællesskab	14
Efterskrift: Det begynder hos os selv	15

Forord

Politik handler om værdier. Værdier som afgør, hvad vi finder rigtigt og forkert, hvad vi vil ændre, og hvad vi vil bevare i den verden, vi lever i.

De socialdemokratiske kerneværdier er frihed, lighed og solidaritet. Men verden forandrer sig, og derfor skal vi finde nye svar til nye tider.

Da vores forgængere skrev Socialdemokratiets første program i 1876, var det kampen for at befri arbejderne, som forenede dem. Dengang var samfundet præget af ufattelig uretfærdighed, undertrykkelse og urimelige klasseskel.

I dag er Danmark et af de rigeste samfund i verden. Her har få for meget, og færre for lidt.

Men der er stadig meget at kæmpe for. Meget at gøre for at skabe en bedre hverdag og bedre fremtidsmuligheder for endnu flere mennesker.

Vores forgængere stod sammen, da de ville ændre tingenes tilstand. Også i dag har vi brug for et fællesskab. Det handler om at tage ansvar for sig selv og for andre. Det moderne fællesskab skal udvikles, så det giver alle medindflydelse, mere frihed og flere valgmuligheder.

Internationalt er det stadig de få, der sidder på de mange goder. Det må ændres - både af hensyn til retfærdigheden for mennesker i klodens fattigste lande og af hensyn til vores egen sikkerhed.

Målet med dette principprogram er at give svar på de nye udfordringer og muligheder, der møder os i Danmark og ude i verden.

Principprogrammet er vedtaget på Socialdemokraternes kongres 2004. Inden da inddrog vi så mange mennesker som muligt i diskussionerne. Tusinder af mennesker har givet deres bud på, hvordan frihed, lighed og solidaritet ser ud i en moderne sammenhæng.

Det store engagement har vist, at danskerne gerne deltager i den politiske og demokratiske debat. Det synes jeg er fantastisk!

Læs principprogrammet. Oplev vores socialdemokratiske værdier og diskutér dem med andre. Det er det, demokrati handler om.

Lotte Bundsgaard.

Næstformand, Socialdemokraterne.

Erobret land og nye horisonter

For os er mennesket i centrum, og dets velfærd er vores politiske mål. Ethvert menneske skal have mulighed for at virkeliggøre sine drømme om et godt liv inden for fællesskabets rammer. Ikke blot nogle få, ikke blot det store flertal, men alle. Intet mindre.

Socialdemokraterne er en politisk bevægelse, der har sin rod i den internationale arbejderbevægelse. Med udgangspunkt i den demokratiske socialisme, som bygger på respekten for mennesket og viljen til at skabe lige muligheder, har Socialdemokraterne sammen med fagbevægelsen gennem mere end 130 år været en afgørende drivkraft i forandringen og udviklingen af Danmark. Opbygningen af velfærdssamfundet har givet det enkelte menneske en hidtil uset økonomisk, kulturel, politisk og social frihed. Det stærke og solidariske fællesskab har givet det enkelte menneske større mulighed for at realisere sig selv og sine drømme.

Mange kampe er vundet, og i dag er det danske samfund et af de rigeste og mest retfærdige samfund i verden. Vi har skabt et velfærdssamfund, som befolkningen bakker op om. Et velfærdssamfund, der giver mange mennesker frihed til at vælge det liv, de ønsker at leve.

Derfor er vi stolte men samtidig bevidste om, at der stadig er meget at kæmpe for.

Der er stadig mange mennesker uden arbejde. Stadig børn, der ikke får en ordentlig uddannelse, handicappede, der mangler muligheder, ældre, der mangler omsorg og syge, der ikke behandles godt nok. Der er stadig områder i Danmark, hvor kriminaliteten er for høj. Der er områder, hvor integrationen er for ringe. Alt sammen noget, der skaber utryghed for det enkelte menneske og begrænser vores muligheder for udfoldelse.

Den danske befolkning er forandret. I dag ønsker mennesker større rum for individuelle løsninger. Det er godt. Det er et resultat af Socialdemokraternes kamp for uddannelse og vores insisteren på frihed og lige muligheder for alle. Øget individualisme behøver ikke at være i modstrid med fællesskabet, men det stiller nye krav til fællesskabet og dets indretning. En indretning, hvor den enkelte i højere grad får medindflydelse og valgmuligheder.

Nye borgere kommer til Danmark fra alle dele af verden, og de sætter deres præg på vores kultur og samfund. Samtidig bliver vi flere ældre og færre i den erhvervsaktive alder. Disse tendenser stiller os overfor en række udfordringer, når det gælder arbejdsstyrkens sammensætning, vor nationale identitet og værdier, og når det gælder udviklingen af vores velfærdssamfund.

Globaliseringen giver os mange nye muligheder, men stiller også nye krav til os som mennesker og som samfund. Uddannelse, forskning og udvikling på alle niveauer gennem hele livet er nødvendige forudsætninger for, at vi som samfund kan skabe beskæftigelse, vækst og velfærd i fremtiden. Globaliseringen betyder også, at vores værdier og den nationale lovgivning bliver udfordret i takt med, at mennesker, kapital, forurening og kriminalitet bevæger sig over landegrænser. Det betyder, at vi må forholde os til udviklingen både ud fra et nationalt og et internationalt perspektiv.

De socialdemokratiske mål er enkle og klare:

- At give det enkelte menneske frihed og tryghed til at udnytte sine evner og realisere sine drømme
- At sikre mennesker uanset social, religiøs eller etnisk baggrund retten til og mulighederne for at leve og være aktive medborgere i et retfærdigt demokratisk samfund med social, miljømæssig og økonomisk bæredygtighed
- At udbrede demokrati, demokratisk socialisme, global lighed, international solidaritet og sikkerhed

Socialdemokratiske værdier

Politik næres af menneskers drømme, ønsker og behov. Og politik skabes der, hvor virkeligheden møder visionerne.

For Socialdemokraterne er de grundlæggende værdier frihed, lighed og solidaritet. Disse værdier udspringer alle af forståelsen af, at det enkelte menneske er unikt og uerstatteligt. Friheden understreger menneskets ret til at være til og til at udfolde sin forskellighed. Ligheden er erkendelsen af alle menneskers lige værdi, netop fordi hvert enkelt menneske er unikt og dermed uerstatteligt. Gennem solidariteten gør vi friheden og ligheden reel for alle. Det er solidariteten, der sikrer, at vi drager omsorg for hinanden og værner om hinandens uerstattelighed og værdighed.

Politik handler om værdier. Det er en kamp mellem grundlæggende værdier, om hvordan vi forstår mennesket og dets behov.

Derfor er det ikke ligegyldigt, hvilke værdier partierne lægger til grund for deres politik. Det er disse værdier, der bestemmer, hvordan de materielle goder skabes og fordeles. Det er disse værdier, der bestemmer, hvilke muligheder vi giver hinanden i livet. Det er ikke nok, at partierne siger, hvad de står for. For Socialdemokraterne er det afgørende, at man kan genfinde partiets værdier i dets konkrete handlinger.

Frihed

Mennesker skal have frihed til at skabe en tilværelse ud fra deres egne drømme og evner. Men friheden er kun ægte, hvis den er for alle. Derfor skal vi sikre frihed for alle gennem fællesskabet.

Frihed til at være. Frihed til at træffe sine egne valg. Det bør være grundlæggende rettigheder for alle mennesker.

De politiske rettigheder som stemmeret, ytringsfrihed, trykkefrihed og trosfrihed er fundamentale rettigheder, ligesom organisationsfrihed med strejkeret er en del af det danske arbejdsmarked. Derfor værner Socialdemokraterne om retssamfundet og de grundlæggende menneskerettigheder. Men frihed handler om meget andet end det.

Frihed handler først og fremmest om livsmuligheder. For os er fællesskabet og de muligheder, fællesskabet giver os, den eneste vej til at sikre det enkelte menneske frihed til at forfølge sine drømme og udnytte sine evner. Fællesskabet er ikke frihedens modsætning, men dens forudsætning.

Vores frihed er for alle, ikke kun for de få. Derfor er kampen mod ulighed, uretfærdighed og den negative sociale arv, der fastholder mennesker i ufrihed, en mærkesag for Socialdemokraterne. Frihed til at vælge basale ting som uddannelse, arbejde og bolig bliver begrænset, hvis der reelt ikke er lige muligheder for alle. Derfor er der en tæt sammenhæng mellem frihed, lige muligheder og ansvar.

I takt med, at velfærdssamfundet har givet mennesker mulighed for at forfølge deres drømme, lægger mennesker mere og mere vægt på at være individer. De vil vælge selv, og de vil vælge forskelligt. Den frihed skal vi sikre.

Markedet skaber en lang række fordele for mennesker. Men markedet kan ikke i sig selv sikre en mangfoldighed af valgmuligheder for alle mennesker. For at sikre at de reelle valgmuligheder styrkes overalt i det danske samfund, og at alle får indflydelse på eget liv og velfærd, skal der ske en samfundsmæssig regulering af markedet. Reelle valgmuligheder må ikke bremses af økonomisk uformåen og manglende evne.

Kampen for frihed må aldrig blive en kamp for egoismen. At sætte den absolutte personlige frihed over enhver form for hensyn til fællesskabet eller andre mennesker har aldrig været et mål for Socialdemokraterne. For os går rettigheder og pligter hånd i hånd - ligesom princippet om, at vi alle har et ansvar. Et ansvar for os selv, for hinanden og for fællesskabet. Den enkeltes frihed må kun begrænses af hensynet til fællesskabet.

Lighed

Alle mennesker er unikke. Derfor handler lighed om at give alle mennesker muligheder for at udnytte deres evner - ikke om at gøre alle ens. Lighed er forudsætningen for frihed. Derfor ønsker vi et samfund, hvor alle mennesker har lige muligheder. For selvom vi er forskellige, er vi lige meget værd.

Vi kommer til verden med vidt forskellige forudsætninger og talenter.

Vi er nået langt, når det gælder fri og lige adgang til uddannelse, sygdomsbehandling og andre former for velfærdsydelse. Det er goder som disse, der i løbet af de sidste hundrede år har gjort Danmark til et mere lige, frit og harmonisk samfund.

Der er stadig alt for mange, der ikke har reelle frie og lige muligheder. Vi vil bestræbe os på at bryde den negative sociale arv. Ingen bør leve et liv, der er præget af ensomhed, misbrugsproblemer eller manglende sociale netværk.

Vi har brug for flere og bedre muligheder, og Socialdemokraterne vil bekæmpe alt, der øger uligheden - uanset om det gælder adgangen til sygdomsbehandling, uddannelse eller arbejdsmarkedet.

Et rigt og trygt arbejdsliv er en essentiel del af de fleste menneskers livsgrundlag. Derfor arbejder Socialdemokraterne for større tryghed i ansættelsen og frem mod et samfund med fuld beskæftigelse.

For socialdemokrater handler lighed om at skabe frihed for mennesker. Mangfoldighed er drivkraften i ethvert samfund. Derfor skal vi respektere og værdsætte menneskers forskellighed. Vi skal indrette samfundet og velfærden, så mennesker kan vælge de løsninger, der passer dem bedst. Vi skal sande, at vores forskellige udgangspunkter betyder, at alle ikke skal have det samme af fællesskabet for at opnå de samme muligheder. Men diskrimination er og bliver uacceptabelt. Det enkelte menneske må respekteres ud fra egne forudsætninger, ikke på baggrund af fastlåste forestillinger.

Danmark - som "de lige muligheds land" - kræver, at vi bygger bro over kulturkløften mellem danskere og andre etniske grupper. Måltrettet integration med klare rettigheder og pligter skal gå hånd i hånd med åbenhed og vilje til at sikre alle et job, en uddannelse og et socialt netværk samt en nem adgang til det danske civilsamfund.

At respektere mindretallene og at tolerere deres forskelligheder er ikke altid det samme som at

være enige med dem. Således vil vi bekæmpe opfattelser, der begrænser kvinders muligheder i forhold til mænd som følge af deres køn og kulturelle opvækst. Ligeledes vil vi modsætte os, at børns naturlige opvækst og udfoldelse bremses af et autoritært opdragelsesmønster, der strider grundlæggende mod den værdi og betydning, den demokratiske børneopdragelse har for vort samfunds udvikling. Tilsvarende vil vi ikke acceptere, at handicappede diskrimineres hverken generelt eller specielt på arbejdsmarkedet på grund af deres handicap.

På samme måde vender vi os mod, at mennesker udelukkes fra arbejdsmarkedet eller behandling i sundhedssektoren på grund af alder. Seniorer er som alle andre mennesker forskellige, derfor må der tages udgangspunkt i den enkelte.

Socialdemokraterne ønsker ikke alene et mere lige samfund. Socialdemokraterne ønsker en mere lige verden. Skellet mellem verdens rige og fattige bliver stadigt større. Danmark skal som selvstændig stat og aktør i bl.a. EU bidrage til en mere ligelig fordeling af verdens goder.

Solidaritet

Mennesket er ikke en ø. Intet individ kan klare sig helt alene. Vi har alle brug for at vide, at fællesskabet er der, når man har behov for hjælp. Solidaritet er vilje til sammenhold og udtryk for ansvarsfølelse overfor andre. Solidaritet er forudsætningen for at skabe frihed og lighed for alle. Samtidig er solidaritet et krav om at sætte hensynet til helheden over særinteresser.

Historisk har viljen til sammenhold givet os imponerende resultater: Et stærkt og rigt samfund med forbedrede løn-, arbejds- og levevilkår. I takt med, at vores samfund har undergået store forandringer, har vilkårene for solidaritet mellem mennesker forandret sig. For 130 år siden fik den største del af befolkningen noget ud af at være solidarisk: Det var langt de fleste mennesker, der fik bedre arbejdsforhold og boliger, og langt de fleste børn, der fik en bedre uddannelse. Dengang var det de få, der skulle give plads til de mange.

I dag er vilkårene for solidariteten anderledes.

I vores moderne samfund betyder solidaritet ofte, at de mange skal give til de få. Den store gruppe af velstillede skal udvise solidaritet med en mindre gruppe af mennesker. Det skal den, fordi vi ønsker et samfund, der er fri af store sociale skel og konflikter. Et samfund, hvor alle har lige muligheder, og ingen går tabt. Men solidaritet er ikke kun fællesskabets hjælp til den enkelte. Den enkelte har også en pligt til at være solidarisk overfor fællesskabet.

Vores velfærd bygger på, at man har adgang til de grundlæggende ydelser alene i kraft af, at man er borger i samfundet.

Vi ønsker at fastholde dette princip i de grundlæggende velfærdsydelser som f.eks. fri og lige adgang til folkeskole, ungdomsuddannelser og sundhedsvæsenet. Det er så vitale velfærdsydelser, at vi ikke ønsker, at pengepungen skal være afgørende.

Men hvis der ikke sker en prioritering til fordel for de svageste grupper, vil konsekvensen være, at de, der har størst behov for samfundets hjælp, bliver taberne i kampen om ressourcerne.

Vores velfærdsmodel afhænger af viljen til solidarisk finansiering af velfærdssamfundet over skatterne. Socialdemokraterne ønsker at fastholde den solidariske finansiering af de grundlæggende velfærdsydelser. Vi ønsker at fastholde skattesystemets progressivitet, der sikrer en

økonomisk omfordeling. Kun hvis vi fastholder solidariteten også på dette område, kan vi fastholde lige muligheder og friheden til den enkelte.

Solidariteten mellem generationer er tvingende nødvendig for det samfund, vi går i møde: Med mange - også ressourcestærke - ældre og færre erhvervsaktive yngre mennesker. Fordelingspolitikken skal - både når det gælder indkomst og adgang til de grundlæggende velfærdsydelser - afspejle ungdommens solidaritet med de svage grupper af ældre og de ældres solidaritet med bl.a. børn, unge og børnefamilierne.

Vores solidaritet med de kommende generationer er også et spørgsmål om at sikre en bæredygtig miljømæssig udvikling socialt og økonomisk. Vores boliger, skoler og infrastruktur skal løbende vedligeholdes, så vi kan fastholde og udbygge sunde rammer om opvæksten for fremtidens danske familier. Gældsafvikling og investeringer i uddannelse, forskning, velfærd, miljø og natur er afgørende for, at vi kan overlade et bæredygtigt samfund til de kommende generationer.

Socialdemokraterne vil videregive et samfund med mindre gæld og forurening og med en rigere natur end nu. Derfor mener vi, at det er et fælles ansvar at sikre, at arven til de kommende generationer bliver bedre end den, vi vil være i stand til at overbringe i dag. Genopretningen af naturarealer, bevarelse af dyre- og plantearter, rent drikkevand og frisk luft må sikres til de kommende generationer

Danmark er ikke en ø, men en del af en stadig mere integreret verden. Sult, fattigdom, krige og naturkatastrofer påkalder vores solidaritet med de mennesker, som bliver ramt. Det danske samfund skal være klar til at bidrage ude i verden, hvor det er nødvendigt. Vores internationale bistands- og hjælpearbejde, vores fredsbevarende og -skabende militære deltagelse, vores udlændinge- og asylpolitik skal altid afspejle humanisme og solidaritet.

Demokrati betyder folkets styre

Den demokratiske tanke - at enhver stemme skal høres og have lige vægt - er fundamental for socialdemokrater. Derfor kæmper vi for udbredelsen af demokratiske rettigheder til alle mennesker, alle folk og alle lande.

Socialdemokraterne kæmper for demokrati og folkestyre. For os er det enkelte menneskes indflydelse på egen tilværelse og samfundets udvikling en grundlæggende forudsætning. Derfor værner vi om det politiske demokrati og den almindelige valgret, og vi vil udbrede demokratiet til alle dele af samfundslivet.

Vi vil fastholde og udvikle mangfoldigheden og ser det som en styrke ved det danske demokrati, at der er plads til forskellighed. Retten til uenighed og demokratisk debat er drivkraften i udviklingen af det danske demokrati. Alle kan og skal bidrage, og derfor vil vi ikke tolerere diskrimination på baggrund af køn, alder, etnicitet, tro, seksualitet eller politisk overbevisning.

For Socialdemokraterne er demokrati ensbetydende med rettigheder og pligter for alle borgere. Det demokratiske samfund består af borgere, der aktivt tager ansvar for såvel eget liv og handlinger som for andre mennesker og fællesskabet. Derfor værner vi om retssamfundet og kæmper for udvidelse og udvikling af demokratiet i alle dele af samfundet.

Tilsvarende skal det gælde, at befolkningen altid har mulighed for at stille politikere til ansvar for beslutninger og forvaltningen af de offentlige midler og serviceydelser. Derfor skal der uanset struktur altid være et direkte valgt politisk organ, der står til ansvar overfor befolkningen.

Socialdemokraterne ønsker at udvikle det repræsentative demokrati og forny den danske grundlov. Blandt andet ønsker vi at adskille valgbarhedsalderen fra stemmeretsalderen ved en kommende grundlovsrevision. Derefter bør alderen for, hvornår man får stemmeret i Danmark nedsættes.

Fundamentet for det danske demokrati er frie valg, flertalsstyre, mindretalsbeskyttelse og respekt for menneskerettigheder. Det danske, folkelige foreningsliv og den frie deltagelse i politisk arbejde, den faglige organisering og parternes inddragelse i beslutningerne, er væsentlige forudsætninger for fastholdelsen og udviklingen af den demokratiske tradition. Derfor ønsker vi fortsat at udbrede det frivillige engagement i foreninger, partier, råd og nævn, og vi ønsker at skabe et samfund, hvor alle kan og vil bidrage til at løse fællesskabets opgaver. Der skal føres en særlig konsekvent politik overfor rockere, nazister og andre, der benytter de demokratiske rettigheder til at beskytte deres kriminelle og racistiske handlinger.

En forudsætning for et levende demokrati er, at alle mennesker har ret og adgang til at modtage informationer og til at give sin mening til kende. Det kræver, at alle via uddannelsessystemet har lært at søge informationer og forholde sig kritisk til disse. Det kræver et frit og mangfoldigt mediebillede, hvor den enkelte har mulighed for at komme til orde og ytre sig. Og det kræver, at samfundet sikrer et frit og mangfoldigt mediebillede med public service forpligtelse. Af samme årsag vil vi fastholde og udvikle et bredt og varieret udbud af ikke-kommercielle lokale radio- og tv-stationer. Det er vigtigt med et åbent uddannelsessystem, hvor alle lærer demokratiets grundprincipper og får de nødvendige forudsætninger for at deltage.

De politiske partier spiller en central rolle i vores demokratiske styreform. Derfor ønsker

Socialdemokraterne at fastholde et statsligt tilskud til de politiske partiers arbejde, ligesom vi ønsker fuld offentlighed om såvel bidragydere som størrelsen af alle former for tilskud til partierne. Befolkningen har et legitimt krav på at vide, hvilke interesser der står bag de enkelte partier.

Demokrati handler for os også om at give det enkelte menneske indflydelse på økonomien. Derfor kræver vi åbenhed og gennemsigtighed i kapitalmarkederne, ligesom vi vil give pensionshaverne indflydelse på pensionskassernes investeringspolitik.

Gennem de sidste årtier har demokratiet gået sin sejrsgang over store dele af verden. Diktaturer er faldet, og totalitære magtstrukturer er blevet afløst af demokrati og folkestyre.

Socialdemokraterne anser de internationale organisationer for væsentlige instrumenter i kampen for demokratiets udbredelse. Derfor insisterer vi på, at De Forenede Nationer styrkes og moderniseres, så det afspejler nutidens udfordringer.

Vi ønsker, at Danmark gennem EU arbejder for, at de vestlige lande påtager sig et større ansvar for at skabe fred, stabilitet, retfærdighed og demokrati.

Socialdemokraterne ønsker ligeledes, at de internationale økonomiske institutioner som Verdensbanken, Den Europæiske Centralbank og Den internationale Valutafond (IMF) demokratiseres, og at der skabes gennemsigtighed og indflydelse på beslutningerne, så de befolkninger, der er afhængige af støtte, også har en reel chance for at følge med i diskussionerne og præge beslutningerne.

På trods af udbredelsen af demokratiet, er der stadig diktatorer, der kynisk undertrykker befolkningerne; der er stadig befolkningsgrupper, der nægtes rettigheder og beskyttelse; der er stadig magtmisbrug og korrupsion. Demokrati er en universal rettighed, der ikke kan tilsidesættes af hverken nationale, religiøse, kulturelle, historiske eller andre argumenter. Derfor kæmper Socialdemokraterne for udbredelsen af demokrati til alle dele af verden.

Alle har et ansvar

Alle mennesker har et ansvar. Et ansvar for sig selv, for hinanden og for fællesskabet. Det gælder i alle livets forhold. Fra opdragelse af vores børn, over det sociale engagement i arbejds- og fritidslivet til den globale udvikling.

Alle borgere i samfundet har rettigheder og pligter.

Som medborgere har vi ret og pligt til at deltage i det demokratiske og sociale liv. Vi har ret og pligt til at skabe vores egen hverdag, og ret og pligt til at bidrage til samfundets udvikling. Vi nyder godt af de mange rettigheder, velfærdssamfundet giver os som individer.

Der er grænser for hvilke opgaver, der er et anliggende for fællesskabet. Der er opgaver, der er den enkelte borgers ansvar, og som kun løses ved, at den enkelte borger tager sit personlige ansvar alvorligt.

Det personlige ansvar hviler på de rettigheder og pligter, vi har i forhold til os selv, hinanden og fællesskabet, men også på vores menneskelige ansvar overfor hinanden. Et medmenneskeligt ansvar har vi pligt til at tage på os også der, hvor vi ikke umiddelbart får noget tilbage. I modsætning til de borgerlige strømninger, ønsker Socialdemokraterne ikke at markedsføre men-

neskelige relationer. Vi er imod "kræmmer-mentaliteten", hvor den enkelte kun yder en indsats, hvis man får noget igen. Men samtidig må vi gøre det klart, at det har konsekvenser for den enkelte og for fællesskabet, hvis ikke alle tager deres ansvar og pligter alvorligt.

Vi har alle et ansvar for os selv, hinanden og for fællesskabet. Det er fællesskabets ansvar at tage hånd om og skabe gode rammer for, at sårbare grupper som f.eks. hjemløse, misbrugere og psykisk syge får muligheder for at skabe et værdigt og godt liv. Vi er en del af fællesskabet og har et ansvar for egen udvikling gennem uddannelse og deltagelse på arbejdsmarkedet. Vi har et ansvar på det nære plan for opdragelsen af vores børn og for vores familie, men vi har også med vores solide engagement et ansvar for den lokale, nationale og globale udvikling.

Det er en af fællesskabets opgaver at bidrage til, at den enkelte gives forudsætninger for at tage ansvaret for sit eget og andres liv.

Som mennesker indgår vi i en række formelle og uformelle fællesskaber. På arbejdspladsen, i uddannelsesinstitutionerne, i vores børns skoler og daginstitutioner, i seniorklubben, i foreningslivet, og i sociale og humanitære organisationer. Som deltagere i sådanne fællesskaber er vi med til at tage ansvar for samfundet og for hinanden. Hvis vi ikke alle påtager os dette ansvar for fællesskabet, så risikerer vi, at solidariteten og ansvarsfølelsen bliver svækket.

Frihedsrettigheder er afgørende for at sikre engagement og demokrati. Fællesskaberne har samtidig ansvar for at være favnende og åbne overfor omgivelserne. Socialdemokraterne vil møde andre kulturer ved at værdsætte mangfoldighed, og det er afgørende for os at udvise åbenhed og tolerance.

Den etiske udfordring

Når grænsen for liv og død forskydes, er der brug for folkelig debat og politisk lederskab. Socialdemokraterne vil ikke acceptere, at selve menneskets eksistens styres af, hvad der økonomisk kan betale sig, af markeds kræfter eller af snævre interesser. Mange handlinger og nye politiske udfordringer kan ikke håndteres uden en etisk diskussion.

Befolkningen har ret til at vide, hvad Socialdemokraterne står for også i etiske spørgsmål. Derfor vil vi lægge op til etiske diskussioner og klar politisk stillingtagen.

Socialdemokraterne støtter retten til fri abort. Samtidig mener vi, at barnets chancer for et værdigt liv og forældrenes ønske skal afgøre indsatsen for at redde for tidligt fødte børn.

Kunstig befrugtning og adoption giver i dag mennesker, der før ikke kunne blive forældre – f.eks. barnløse, enlige og homoseksuelle – mulighed for at få børn. Socialdemokraterne ønsker at give dem den mulighed. For os er det ikke familiens sammensætning men barnets tarv, der er afgørende. På samme vis skal økonomien ikke være en stopklods for adoption.

Lige som livet er døden omgivet af etiske spørgsmål. Socialdemokraterne ønsker ikke, at livet forlænges mod en døendes ønske. Alle har ret til et værdigt liv og en værdig død. Afdødes ønske om organdonation skal respekteres på lige fod med et testamente.

Forskning er forudsætningen for fortsat velfærd, velstand og vækst for vort samfund. Vi hilser den nye teknologiske muligheder velkommen. Men nye behandlingsformer og ny teknologi bør først udnyttes, når en række forudsætninger er til stede: Dokumentation for effekt og bivirk-

ninger, en grundig diskussion af etiske konsekvenser, en risikovurdering og en afvejning af midlerne i forhold til målene.

Mennesket ejer sine egne gener, og naturen er en fælles ressource. Virksomheder kan naturligvis tage patent på egne opfindelser, men vi vil ikke acceptere, at virksomheder tager patent på opdagelser som f.eks. opdagelsen af geners egenskaber eller nye råstoffer i naturen.

Vi kan ikke levere færdige svar på morgendagens spørgsmål. Men vi kan som politisk parti forpligte os til at tage debatten om etiske spørgsmål og nå frem til fælles etiske standpunkter og tilstræbe størst mulig sammenhæng og konsekvens. Sådan udviser vi politisk lederskab.

Vi tror på Danmark

Et menneske med en stærk identitet tør møde andre mennesker med åbent sind. Et land med en stærk fælles kultur tør møde verden.

Socialdemokraternes holdninger og vort arbejde har et internationalt perspektiv. For os er det ikke nok at skabe frihed, lighed og solidaritet i Danmark - vi vil udbrede de værdier til andre lande.

Mennesket udvikler sin personlighed gennem sin opvækst og i mødet med andre mennesker og samfundet. Som danskere er vi fælles om den danske kultur. Den former vores værdier og leve-måde og giver os et holdepunkt i verden. Jo bedre vi kender os selv og vores egen kultur, jo bedre forudsætning har vi for at møde og forstå andres kultur.

Globalisering betyder, at vores fælles værdier bliver udfordret, samtidig med at indvandringen gør, at der stilles spørgsmål til de grundlæggende værdier i det danske samfund.

Socialdemokraterne værner om disse værdier i respekt og forståelse for andre kulturer.

Danmark rummer i dag mange etniske minoriteter. Det er på mange måder en berigelse. Men Socialdemokraterne ønsker ikke, at Danmark skal udvikle sig til et samfund, hvor større befolk-ningsgrupper lever isoleret med egne normer og værdier og uden tilskyndelse til at tage del i de forpligtelser og det fællesskab, der er grundlaget for vort samfund. Når man kommer til Danmark som flygtning eller familiesammenført, skal man integreres i det danske samfund. Integration drejer sig hverken om religion, påklædning eller spisevaner. Integration betyder, at man kan fungere i det danske samfund på lige fod med andre - med de forpligtelser, rettigheder og muligheder, som et demokratisk samfund bygger på.

Vi socialdemokrater ønsker at holde fast i en række centrale værdier som fundament for den fremtidige udvikling af det danske samfund.

Ved dansk kultur tænker vi ofte på kolonihaver, landsbykirker, smørrebrød, hygge og Dannebrog. Bag disse skønne danske symboler ligger der imidlertid noget dybere og vigtigere.

Der ligger historien om et land, som i kraft af en politisk kamp er blevet et af de bedste i verden. Det folkelige engagement i arbejderbevægelsen, lejer- og boligbevægelsen, andelsbevægelsen og i de politiske partier har skabt et trygt og rigt samfund, hvor "få har for meget og færre for lidt".

Der ligger historien om et land, som i kraft af en kønspolitisk kamp er blevet et land præget af ligestilling og ligebehandling mellem mænd og kvinder.

Der ligger historien om et land, som i kraft af demokratisk samtale og respekt for mindretal har opbygget et solidt demokrati.

Der ligger historien om et land, som i kraft af uddannelse og folkeoplysning har skabt et samfund, hvor demokratiet gennemsyrrer arbejdslivet, uddannelsessystemet og samfundslivet.

Der ligger historien om et land, der bygger på frisind, tolerance og respekt for det anderledes. Et land, der som det første i verden, gav homoseksuelle lov til at indgå registrerede partnerskaber, et land der tidligt indførte den fri abort. Et land, der bygger på åndelig og økonomisk frigørelse.

Der ligger historien om et land, der som det første i verden oprettede et miljøministerium, og som er et af de førende lande i verden på miljøområdet.

Der ligger historien om det lille land, der i kraft af sit internationale engagement har påvirket verden i langt højere grad, end 5 millioner mennesker i sig selv berettiger til.

Vore værdier er derfor i grundlæggende modstrid til intolerance, lukkethed og væren sig selv nok. Derfor mener Socialdemokraterne, at det er vigtigt, at vi styrker og udvikler forståelsen for dansk kultur, sprog og historie.

En del af Europa

Menneskers velfærd og indflydelse skal være centrum for samarbejdet i Europa. Fællesskabet i Europa er helt nødvendigt for, at de europæiske befolkninger kan fastholde deres indflydelse på økonomi og politik i globaliseringens tidsalder.

Menneskehedens største udfordring i dag er at udforme og opbygge en ny og bedre verden. En verden, der er kendetegnet ved ligeligt fordelt velstand, fred og velfærd for alle. For at klare denne udfordring skal socialdemokraterne i Europa påtage sig en ny og vigtig rolle.

Samarbejdet i Europa er vigtigt for Socialdemokraterne. Det europæiske fællesskab er fredens og demokratiets projekt og har uvurderlig betydning for stabiliteten i Europa og verden.

Udvidelsen af EU er en stor opgave for Europa. Det er en opgave, vi må og skal løse. Mange af vor tids udfordringer kan ikke løses af nationalstaterne alene. Det gælder alle de problemer, som overskrider de nationale grænser fx arbejdsløshed, forurening, kriminalitet og terror. Her må

opgaverne løses i fællesskab – på europæisk eller globalt plan. Socialdemokraterne ønsker, at EU's udvidelsesproces skal fortsætte og europæiske lande, der lever op til EU's standarder for demokrati og menneskerettigheder, skal kunne blive medlem.

Vi har brug for en ny verdensorden. En verdensorden, hvor fred og sikkerhed, menneskerettigheder og retfærdighed står øverst på dagsordenen. Det kræver, at EU bliver en politisk magtfaktor på den globale scene. Derfor skal vi sammen med alle andre progressive kræfter arbejde for, at EU bliver en indflydelsesrig politisk aktør i en ny verden. Det vil være til gavn både for vores egen befolkning og andre. Derfor ønsker vi en mere integreret fælles europæisk udenrigs- og sikkerhedspolitik, ligesom EU skal påtage sig det sociale lederskab i verdensøkonomien.

Europa skal bygge på en social markedsøkonomi. Økonomisk vækst må ikke føre til større pres på natur og miljø. Den økonomiske politik i EU skal koordineres. Det er vigtigt, at vi er konkurrencedygtige, så der bliver skabt nye jobs i Danmark og Europa på en social og miljømæssig bæredygtig måde. En betingelse for EU's succes er, at der skabes mere åbenhed og gennemsigtighed, og at den folkelige forankring sikres i langt højere grad end i dag.

Flertalsafgørelser i EU er i Danmarks interesse. De betyder, at vi kan udvide vores indflydelse til områder, der ellers ville være helt uden for vores kontrol.

Det er også i Danmarks interesse at deltage fuldt og helt i EU-samarbejdet. Et stærkere og mere handlekraftigt EU er ikke en trussel mod velfærdssamfundet, men en betingelse for dets overlevelse på langt sigt.

Det globale fællesskab

Globaliseringen kan give bedre muligheder for det enkelte menneske, hvis vi vil. Men globaliseringen påvirker os forskelligt afhængigt af, om man er systemudvikler i Holland, slagteriarbejder i Vejle eller bonde i Tanzania. Derfor kræves en bedre fordeling af muligheder, der giver alle nytte af globaliseringen. Det kræver mere politisk lederskab – ikke mindre.

Globaliseringen er den samlede betegnelse for, at vi handler langt mere mellem landene, at vi påvirkes mere af hinanden, at informationer spredes hurtigere, og dermed opfattes verden langt mindre end for få år siden.

Udviklingen hen imod en mere globaliseret verden har såvel positive som negative konsekvenser. Globaliseringen har medført meget konkrete fordele og langt bedre fremtidsmuligheder for mange mennesker. Internationaliseringen af økonomien har gennem de seneste årtier medført en fantastisk vækst i verdens samlede velstand. Vi er samlet set blevet rigere, end vi nogensinde har været før. En væsentlig forklaring på det er, at vi handler langt mere på kryds og tværs af kloden end nogensinde før.

Men desværre er den ulige fordeling af verdens goder vokset. Socialdemokraterne mener derfor ikke, at man blot kan overlade det til markedsmekanismerne alene at fordele verdens goder. Der er brug for stærke internationale institutioner, der på et bæredygtigt grundlag sikrer en mere retfærdig fordeling af goderne. Vi arbejder derfor for øget gennemskelighed og beskatning på det internationale pengemarked.

For Socialdemokraterne er det vigtigt at slå fast, at problemet ikke ligger i globaliseringen, men i

mangel på god politisk ledelse såvel nationalt som internationalt. Der er brug for stærkere politiske institutioner og rammer, der på demokratisk vis kan skabe og håndhæve nye globale spilleregler funderet på socialdemokratiske værdier.

Vi tror på, at vejen til international fred, retfærdighed og velstand skal banes gennem stadig mere forpligtende internationalt samarbejde. Derfor kæmper vi for, at det forpligtende internationale samarbejde i FN, NATO, EU, WTO osv. styrkes og intensiveres. Vi ønsker at skabe handlekraftige internationale samarbejdsorganisationer, der kan regulere det globale marked og skabe retfærdighed, tryghed, stabilitet og ordentlige arbejdsvilkår for alle.

Det er afgørende for Socialdemokraterne, at Danmarks udenrigspolitik styrker den internationale retsorden, samt fremmer demokratiske værdier og menneskerettighedernes universelle karakter. Et lands suverænitet kan ikke påberåbes overfor anklager om, at menneskerettigheder trædes under fode. Ingen nationalstat må heller få held til at huse eller understøtte internationale terrornetværk.

Det er verdenssamfundets ansvar at sikre, at intet land undertrykker sin befolknings grundlæggende rettigheder. Det er også Socialdemokraternes holdning, at der findes universelle værdier og principper, det kan være nødvendigt at kæmpe for med våben i hånd.

Grundpillerne i den socialdemokratiske internationale solidaritet er: Udviklingsbistand, åbning af den industrialiserede verdens markeder for U-landenes produkter, rimelige priser for U-landenes varer, støtte til undertrykte befolkningsgrupper og udvikling af demokrati.

Derfor kræver vi større politisk og økonomisk samarbejde på tværs af grænser.

Vi arbejder for et forpligtende internationalt samarbejde, der giver mennesker lige adgang til demokrati, kultur, uddannelse, sundhed, information og dermed muligheder for at få glæde af globaliseringen.

Efterskrift: Det begynder hos os selv

Socialdemokraterne har i 130 år kæmpet for et bedre Danmark og kæmpet for en bedre verden. Meget er nået i de 130 år. Mange kampe er kæmpet og mange sejre vundet.

Kampen for, at hvert enkelt menneske i verden har frihed til at få opfyldt sine drømme, er dog langt fra vundet. Derfor arbejder vi videre og kæmper de politiske kampe lokalt, nationalt og globalt.

Arbejdet begynder hos os selv.

Vores politiske synspunkter fortjener succes og fortsat fremgang. Det forudsætter, at vi alle er med til at tegne vores parti. Vores interne demokrati skal udvikles i takt med tiden.

I dag er der bedre muligheder end nogensinde før for at udvikle en åben og demokratisk debat. Den opgave tager vi på os. Målet er, at alle, der gerne vil bidrage, også får mulighed for det.

Hos os foregår arbejdet med at udvikle stærke politiske budskaber og konkrete politiske løsninger i en fri debat mellem lige mennesker i solidaritet med hinanden og de mål vi - som socialdemokrater - er fælles om.

Vores mål er stadig frihed, lighed og solidaritet - for alle!

